

«Amoris Laetitia»: σεξ, έρωτας και δεσμός, το δικαίωμα και η χαρά της αγάπης

Παναγιώτης Κορδούτης

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Η αγάπη είναι ασαφής, πολυσύνθετη και φευγαλέα έννοια. Αποτελεί όμως, μέσα στη στενή διαπροσωπική σχέση, στιβαρό προσωπικό βίωμα κι ας λαμβάνει από εποχή σε εποχή, από τόπο σε τόπο, ποικίλα περιεχόμενα. Παρά την ασάφεια, η διεπιστημονική κοινότητα που την μελετά συγκλίνει στη θέση ότι στον πυρήνα της βρίσκεται ένα σταθερό και καθολικό για το ανθρώπινο είδος σύστημα για το σχετιζέσθαι. Επιχειρώντας τη σύνθεση των σχετικών προσεγγίσεων, φαίνεται ότι το σύστημα αυτό κινητοποιεί τα άτομα, με τρεις μηχανισμούς: α) την ανίχνευση, επιλογή ερωτικών συντρόφων, μέσω της σεξουαλικής έκφρασης, β) την εστίαση σε έναν σύντροφο, μέσω του ερωτικού πάθους και γ) τη δημιουργία δεσμού μέσω της ασφάλειας που προσδίδει η σταθερότητα και προβλεψιμότητα των εκατέρωθεν συμπεριφορών. Ο πρώτος αρχικά αρκείται στην διαθεσιμότητα προς ερωτοτροπία ή στην πρόκλησή της, ενώ στην πλήρη εκδίπλωσή του επιτρέπει εναλλαγή σεξουαλικών συντρόφων και συνευρέσεων που ικανοποιούν καθαυτές. Ο δεύτερος παράγει την εκούσια-ακούσια εμμονή σε έναν σύντροφο, αυξάνοντας την ψυχολογική εγγύτητα, υποδαυλίζοντας φαντασιακές προσδοκίες ενότητας και εγκλωβίζοντας τους συντρόφους στη συνύπαρξη, γύρω από την σαρκική συνεύρεση, για χρόνο βραχύ μεν αλλά επαρκή ώστε άμεσα ή έμμεσα να υποστηρίζεται η αναπαραγωγή. Ο τρίτος μηχανισμός εγκαθιστά σταθερή σχέση, χρονικά ικανή για την άμεση και έμμεση υποστήριξη της επιβίωσης και ευζωίας των παιδιών, που μπορεί να προκύψουν, ώστε να φτάσουν σε αναπαραγωγική ηλικία. Διασφαλίζει την κατά προτεραιότητα φροντίδα των μελών της σχέσης και την αγαπητική συντροφικότητά τους. Επιπλέον, παρέχει ευρύτερη υποστηρικτική κοινωνική δικτύωση. Οι τρεις μηχανισμοί λειτουργούν ανεξάρτητα. Μπορούν να διαδέχονται ο ένας τον άλλον, να λειτουργούν ταυτόχρονα, να υπολειπургεί ο ένας ή να υπερλειπουργεί ο άλλος. Οι παραγόμενες από τον τρόπο λειτουργίας τους σχέσεις υπόκεινται σε κοινωνικό έλεγχο, είτε προάγονται κοινωνικά είτε καταστέλλονται. Είναι επομένως, η έκφραση του σεξ, του έρωτα και της ανάγκης για δεσμό που ποικίλει, αγόμενη από τα κοινωνικά ήθη και όχι ο πυρήνας της. Είναι η οργάνωση του προσωπικού βίου που επηρεάζεται στις εκάστοτε κοινωνίες, η θεσμοθετημένη και επιτρεπτή έκφραση του κινήτρου περί το σχετιζέσθαι (γάμος, συμβίωση, σταθερή, ευκαιριακή σχέση, κ.α.), είναι η αυτό-αντίληψη για το κίνητρο, η ντροπή, η ενοχή, η αίσθηση δικαιώματος στο σεξ, τον έρωτα και τον δεσμό και η αντιλαμβανόμενη ελευθερία εξωτερίκευσης τους και όχι το ίδιο το κίνητρο. Η θεωρητική αυτή συζήτηση αποκτά ιδιαίτερο νόημα στη μεταμοντέρνα εποχή μας, κατά την οποία καταγράφεται απορρύθμιση ρητών και άρρητων κοινωνικών κανόνων για τις σχέσεις, όπως τουλάχιστον δηλώνουν η αναβλητικότητα στην απόφαση για γάμο, τα αυξημένα διαζύγια, οι παράλληλες σχέσεις, η επίσημη και ανεπίσημη συμβίωση, οι φιλικές σχέσεις με ερωτικά οφέλη, η μοναχική ζωή κ.α. Οι σχέσεις όμως, είναι πηγή ευζωίας, προσωπικού νοήματος, ταυτότητας και

κοινωνικής συνοχής. Ίσως λοιπόν η απορρύθμιση να προαναγγέλλει επαναρρύθμιση. Χωρίς σαφείς κανόνες, τα άτομα αναγκάζονται να καλλιεργήσουν προσωπική κουλτούρα σχέσεων, να προσδώσουν νέο νόημα στις σχέσεις τους, αντί να υιοθετήσουν δοσμένα νοήματα, να χαρούν νέες χαρές και να βιώσουν νέες ικανοποιήσεις. Οι κοινωνίες, επίσης, σταδιακά, υποχρεώνονται να επινοήσουν νέα ηθική σχέσεων. Σε κάθε περίπτωση, άτομα και κοινωνίες οφείλουν να λάβουν υπόψη τους την ανθρωπονομική αλήθεια ότι για το είδος μας η αγάπη έχει αξία επιβίωσης και ευζωίας. Την ασάφεια δε της αγάπης πάντα θα συνθέτουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο το σεξ, ο έρωτας και ο δεσμός, δημιουργώντας πολυποίκιλες σχέσεις με ξεχωριστή τελεολογική αξία για την προσωπική πορεία ζωής των ανθρώπων. Από όλες τις σχέσεις τα άτομα μπορούν να αντλήσουν χαρά και νόημα ζωής και η κοινωνία τους απρόβλεπτο πλούτο.